

Міністерство освіти і науки України

Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів «Спеціалізована школа
№ 118 «Всесвіт» з поглибленим вивченням європейських мов» Подільського
району м.Києва

**Медіаграмотність вчителя – як складова
інформаційно-цифрової компетентності учня на уроках історії**

Робота:

учителя історії та правознавства ЗНЗ І-ІІІ ступенів

«Спеціалізована школа № 118 «Всесвіт»

з поглибленим вивченням європейських мов»

Подільського району м.Києва

Чумак Світлани Олександрівни

(розглянута на засіданні АК: засідання №3 від 28.11.2022р.)

Київ-2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	6
1.1. Структура медіаграмотності.....	6
1.2. Визначення та характеристика базових понять.....	8
РОЗДІЛ II. МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	12
2.1. Медіаосвіта на уроках історії як елемент формування життєвих компетентностей учнів.....	12
2.2. Шляхи підвищення ефективності формування медіакомпетентності учня на уроках історії.....	14
ВИСНОВОК	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що на початку XXI століття поняття інформаційне суспільство», «медіаосвіта» та «медіаграмотність» увійшли в лексикон не лише фахівців у галузі ІТ-технологій, а й у різні сфери знань, зокрема в освітню галузь. Мова йде про модернізацію освітнього процесу в контексті нових пріоритетів розвитку педагогічної науки. Однак ця нова реальність не позбавлена багатьох проблем та протиріч, серед яких наявність великої кількості інформації, якою потрібно правильно скористатися. Тому вислів Натана Ротшильда «хто володіє інформацією, той володіє світом», який стане крилатим висловом після того, як його процитує Уїнстон Черчіль, на даний час втрачає свою актуальність. Адже знати інформацію і критично її аналізувати, на жаль, вміють не всі. Тому «людина інформаційного суспільства» це така людина, яка:

1. Уміє аналізувати інформацію завдяки критичному мисленню
2. Уміє працювати з технологіями
3. Швидко адаптується до змін
4. Є креативною
5. Наділена емоційним інтелектом

Саме в даний період, коли Україна веде дві війни: як реальну так і інформаційну, учителю досить важливо закласти основи медіаграмотності, навчити працювати з різними історичними джерелами, аналізувати велику кількість інформації, якої на даний час досить багато: добирати, обробляти та засвоювати її. Сьогодні необхідність опанування навичками пошуку, передавання, опрацювання та аналізу інформації особливими методами і технологіями ставить нові завдання перед системою освіти: як перед вчителем так і перед учнем в контексті медіаосвіти. Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом

дистанційної і джерелом неформальної освіти. Загострення потреби в розвитку медіаосвіти зумовлено необхідністю протистояти зовнішній інформаційній агресії. До цього додаються недосконалий захист дитини від медіаконтенту, що може шкодити її здоров'ю та розвитку, відсутність механізмів ефективної саморегуляції інформаційного ринку, які не допускали б недоброякісної медіапродукції, низькоморальних ідеологій та цінностей, інших соціально шкідливих інформаційних впливів.

У шкільному курсі історії є змістовна лінія «Інформаційне середовище», яка має складові медіаосвіти, зокрема «зростання учня як людини, що сприймає і розуміє інформаційне середовище, здатна його критично аналізувати, а також діяти в ньому відповідно до своїх цілей і установленої у суспільстві комунікативної етики».

Є сім причин актуальності медіаосвіти в сучасному світі(на думку британського науковця і педагога Л.Мастермана):

1. Ідеологічна важливість та вплив на свідомість
2. Швидке зростання її кількості та механізми розповсюдження та керування нею
3. Насиченість суспільства продуктами медіа і швидкий рівень їх споживання
4. Проникнення в усі демократичні процеси
5. Підвищення ролі медіа в усіх галузях
6. Необхідність навчання з орієнтацією до майбутніх вимог
7. Поява поняття «приватизація інформації»(з метою зміни і перекручування).

Тому саме вчителям історії важливо розуміти, як можна практично реалізувати завдання медіаосвіти та навчити учнів критично мислити. Медіаосвіта має на меті виховання медіаграмотності, яку визначають як сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють споживачам аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для

різних типів медіа, а також розуміти і аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві. Незважаючи на численні публікації з даної теми, медіаграмотність в закладах освіти потребує подальшого аналізу, що в першу чергу пов'язане із недостатнім практичним використанням медіапотенціалу, зокрема учасниками освітнього процесу.

Мета дослідження обґрунтувати педагогічні умови формування медіакомпетентності учнів на уроках історії. Окрім того, акцентовано увагу, що медіаосвіта це не лише зменшення ризиків негативної дії медіа на процес соціалізації учнів, а й насамперед практика підготовки учня до ефективної взаємодії з новітніми технічними засобами, завдяки яким школяр отримає максимальну користь відповідно до власних потреб.

Мета дослідження зумовила визначення наступних **завдань**:

1. Окреслити технологію формування медіакомпетентності учня на уроках суспільствознавчих дисциплін
2. Обґрунтувати шляхи підвищення ефективності формування медіакомпетентності учня на уроках історії

Об'єкт дослідження: процес соціалізації особистості в освітньому медіасередовищі

Предмет дослідження: медіаграмотність учителя як чинник формування медіакомпетентності учня на уроках історії

Практичне значення полягає у розробці і впровадженні у педагогічну практику закладу загальної середньої освіти методик формування медіакомпетентності здобувачів освіти.

Дані рекомендації мають універсальний характер та є результатом практичного досвіду автора і можуть використовуватися на уроках історії, щоб зробити їх більш результативними, захоплюючими та такими, що мотивуватимуть учня на творчу активність.

РОЗДІЛ І. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА.

1.1. Структура медіаграмотності

В реаліях сучасності швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, а також медіа системи потребує ретельної підготовки кожної особистості до безпечного та вмілого користування ними. Наше українське суспільства в сучасному світі характеризується посиленням інформаційної взаємодії, інформаційної насиченості, що і є результатом всіх процесів глобалізації розвитку комунікаційних та інформаційних технологій [5]. І саме від рівня швидкого включення кожної людини в інформаційний простір багато чого залежить.

В педагогічній науці значна увага присвячена проблемам медіаграмотності та медіаосвіти. Над проблемою працювали наступні вчені: Л. Мастерман, О.Баришполець, Н.Дементієвська, А.Кроуфорд, Г.Онкович та ін.

У сучасному світі перед системою освіти постають все нові проблеми, які пов'язані з розвитком компетенцій, які сприяють пристосуванню суспільства до сучасних умов життєдіяльності. Мета та завдання медіаграмотності можливо реалізовувати в процесі розвитку компетенцій ціннісно-сміслової орієнтації в освіті, компетенції соціальної взаємодії під час освітнього процесу, компетенції пізнавальної діяльності [8].

Враховуючи сучасну інформаційну цивілізацію та призначення медіа в організації інформаційного середовища, видається доцільним аналіз медіаграмотності як окремої, самостійної компетенції, що входить до структури професійної компетентності педагога сучасних закладів освіти і позначається як основна компетенція в системі «основні – базові – спеціальні» компетенції. При цьому роль медіаграмотності в професійній компетентності різна і залежить це від сфери діяльності.

У науковій літературі існують різноманітні підходи до опису структури медіаграмотності. Так, наприклад, Р. Хоббс, спираючись на широко поширене визначення медіаграмотності, розроблене міжнародною групою експертів, пропонує виділяти в її структурі чотири групи умінь: вміння здійснювати доступ, вміння аналізувати, вміння оцінювати та вміння створювати медіатексти. Пропонуємо більш широкий підхід до розгляду структури медіаграмотності.

І. О. Зимова виділяє чотири аспекти у змісті компетенції: мотиваційний аспект – готовність до прояву компетенції; когнітивний аспект – володіння знанням змісту компетенції; поведінковий аспект-досвід прояву компетенції в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях; ціннісно-смісловий аспект – ставлення до змісту компетенції та об'єкту її застосування. Їх реалізація відбувається за умови емоційно-вольової регуляції процесу і результату прояву компетенції .

На основі аналізу існуючих підходів до визначення змісту і структури медіаграмотності необхідно зробити акцент на чотири змістовні компоненти медіаграмотності: мотиваційний, когнітивний, поведінковий і ціннісно-смісловий компоненти.

Розглянемо зміст даних компонентів докладніше:

1. Мотиваційний компонент – готовність до прояву компетенції.

Мотиваційний компонент формується, по-перше, на основі усвідомлення учнями ролі і функцій сучасних медіа в житті суспільства і кожної окремої людини в контексті змінюється соціальної реальності; по-друге, на основі формування у учнів цілісних уявлень про себе в контексті сучасної медіакультури; по-третє, на основі осмислення власних комунікативних потреб та актуалізації інтелектуальних можливостей у процесі активного засвоєння накопиченого людського досвіду при взаємодії з медіатекстами.

2. Когнітивний компонент – володіння знанням змісту компетенції.

Когнітивний компонент медіаграмотності включає знання, згруповані за

ключовими концептами медіаграмотності, до яких ми пропонуємо відносити наступні концепти: процес, контекст, медіатекст і медіарепрезентації:

3. Поведінковий компонент-набір умінь, що забезпечують адекватну взаємодію з медіатекстами в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях. Поведінковий компонент медіаграмотності включає наступні базові групи умінь:

4. Ціннісно-смісловий компонент-відношення до змісту компетенції та об'єкту її застосування. Ціннісно-смісловий компонент формується на основі базових концептуальних положень медіаграмотності. Медіатексти є конструктами, але, в свою чергу, вони конструюють реальність; медіатексти мають комерційну імплікацію; медіатексти мають ідеологічну і політичну імплікації; форма і зміст взаємозалежні у всіх засобах масової інформації, кожне з яких має специфічний набір відмінних ознак; одержувачі медіатекстів конструюють їх значення.

На закінчення представляється важливим акцентувати на тому, що представлені компоненти медіаграмотності розкривають не лише структуру сформованої компетенції, а ще і зміст освітнього процесу, який має бути спрямований на формування медіаграмотності, що забезпечує позитивну взаємодію педагога та здобувачів освіти з сучасною медіакультурою.

1.2. Визначення та характеристика базових понять

Результатом медіаосвіти є підвищення рівня медіакомпетенції, що полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, які сприяють добиранню, використанню, впровадженню, створюванню, критичному аналізу, оцінюванню та передаванню медіатекстів різних форм, стилів, а також визначенню складних процесів функціонування медіа в суспільстві.

Водночас, аналіз медіатексту трактується як метод дослідження повідомлення, викладеного в будь-якому вигляді і жанрі медіа (телебачення, матеріалі в пресі, сайти мережі Інтернет тощо) шляхом розгляду окремих його

складових частин, художньої своєрідності з метою розвитку в здобувачів освіти самостійних суджень, критичного мислення, естетичного смаку. Впровадження медіатекстів реалізується в тісному зв'язку з такими поняттями як:

Комп'ютерні технології навчання - це процес підготовки та передачі інформації, кого навчають, засобом здійснення яких є комп'ютер.

Критичне мислення (бачення, оцінювання) – це психологічний механізм медіаграмотності, здатність до сприймання повідомлень в такому контексті, якими вони є, й подальше оцінювання у відповідному середовищі, глибоке й аналітичне розуміння історичного, економічного та художнього контекстів, представлених у повідомленні, здатність уловлювати нюанси в поданні інформації та відмінність від форми отримання інших повідомлень, можливість зробити висновок, виокремивши сильні та слабкі сторони повідомлення.

Критична медіаграмотність – це процес критичного осмислення й аналізу творів медіакультури, яка на думку одного з американських дослідників Л. Сімелі, сприяє розвитку критичної позиції учасників освітнього процесу, коли вони сприймають медіатексти або розмірковують про них. З метою розвитку критичної медіаграмотності вчителям і учням необхідно досліджувати початкові уявлення про медіатекст; задіяти в критичному аналізі власне сприйняття ситуації, описаної або прихованої в медіатексті; відокремлювати правду від напівправди, коректність від некоректності, факти від вигадки, об'єктивності від упередженості тощо.

Медіа-виховання – є формуванням світоглядних позицій, ідеалів, мотивів, інтересів, потреб, цінностей, свідомості, переконань, суджень, а також конкретних рис характеру, моделі поведінки та культури поведінки засобами масової інформації.

Медіавплив – це вплив медіатекстів на клас, групу, аудиторію: у сфері освіти і виховання, розвитку свідомості, формування поведінки, поглядів, переконань, реакцій, відгуків, поширення інформації тощо.

Інтерпретація медіатексту – це процес перекладу медіаповідомлень на мову, яку сприймає індивід.

Медіасприйняття - сприйняття медіареальності, почуттів і думок авторів медіатексту, причому, аналіз медіатексту є логічним продовженням сформованості в аудиторії сприйняття творів медіакультури.

Медіаграмотність – полягає в сукупності мотивів, знань, умінь, навичок і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіа-текстів різних форм, жанрів, стилів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві.

Вважається, що термін «медіаграмотність» походить від термінів «критичне бачення» та «візуальна грамотність». Також використовуються такі терміни, як «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність» тощо. Медіаграмотність — це результат медіа освіти, вивчення медіа. Чим більше ви вивчаєте медіа, тим більше ви медіаграмотні. Отже, медіаграмотність — це здатність експериментувати, інтерпретувати, впроваджувати чи аналізувати та створювати медіатексти.

Медіа-дидактика – це частина педагогіки, що займається питаннями застосування медіа в освітньому процесі, впровадженням інформаційно-освітніх технологій, особливостями дистанційного навчання, розробкою й апробацією нових дидактичних мульти-медіа (електронних навчальних посібників, програм, підручників тощо).

Медіакомпетенція – це вміння користуватися різними медіа-технологіями, вести пошук необхідної інформації, робити правильний вибір її та створювати готові медіапродукти.

Медіа-культура – сукупність духовних цінностей, створених інформаційно-комунікаційними засобами, що функціонують у суспільстві, щодо елементів культури комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передачі інформації, а також культури її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому.

Медіа-культура особи – здатність особи ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі.

Медіаосвіта – формування медіаграмотності на матеріалах та за допомогою засобів масової інформації, кінцева мета якої критичне сприйняття медіа-повідомлень.

Медіаосвітні технології – методично-організаційні засоби освітнього процесу з використанням періодичних видань, радіо, телебачення, кіно, а також програмно-апаратних засобів і пристроїв, що забезпечують операції збирання, оброблення, накопичення, збереження, використання й передавання інформації.

Медіа-педагогіка – це сукупність педагогічних концепцій, теорій, технологій і методик, які базуються на комплексному застосування медіа і є специфічним напрямом педагогіки з такими складовими як медіа дидактика (проблеми, роль, функції, і значення медіа в навчанні) і медіа виховання (проблеми медіа використання медіа-ресурсів і пропозицій).

Медіакомпетентність сучасного педагога вимагає нової перспективи, що створена на вміннях та розгалуженій структурі знань. Це не застигла категорія, підвищувати свій рівень медіакомпетентності педагог має можливість впродовж усієї професійної діяльності. Медіакомпетентність дає педагогу розуміння того, як існуючі медіатексти, щоденність нашого життя, сприяють пізнанню навколишнього світу й інформаційно насиченого сучасного середовище, вплинути на рівень медіакультури здобувача освіти.

РОЗДІЛ II. МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ.

2.1. Медіаосвіта на уроках історії як елемент формування життєвих компетентностей учнів

Сучасна українська освіта в умовах євроінтеграції потребує докорінних змін. Усвідомлюючи загрозу інформаційних небезпек, аналізуючи наявні в загальній освіті медійні і технічні можливості, вона хоч і не системно, але впроваджує елементи медіаосвіти та медіаграмотності. Загальна картина медіаосвіти в Україні постає як первісний етап накопичення знань і досвіду з медіаграмотності з урахуванням національного характеру медіаобізнаності та медіакультури населення. Сучасне суспільствознавство й історія в цілому переживають часи стрімкого переосмислення. Історія перестає бути наукою минулого і трансформується в науку досвіду і прогнозування. Серед основних напрямків подальшого розвитку історичного компоненту базової освіти стає медіакомпетентність. Це визначається тим, що саме історія, правознавство, громадянська освіта та інші предмети суспільствознавчої галузі дають відповіді на суспільні запити, серед яких найголовнішими постають: проблема усвідомлення власної ідентичності, цивілізаційного вибору, прийняття загальнолюдських цінностей. Під час вивчення матеріалу учень набуває нових навичок і здібностей. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти серед завдань суспільствознавчої галузі виокремлює забезпечення реалізації можливостей розвитку учня як вільної особистості з творчим і критичним мисленням, власною самоідентифікацією з подальшою самореалізацією в житті [4]. Виконання цих завдань можливо не тільки із залученням вже традиційних методів навчання, а й реалізації медіаосвітніх технологій. В межах медіаосвіти можливий розвиток умінь орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках, підвищення рівня медіаграмотності школярів, зміна їхньої позиції при сприйнятті різних медіатекстів — з пасивного поглинання до критичного аналізу одержуваної інформації. Кінцевою метою медіаосвіти є розвиток медіаграмотності учнів, що сприяє

спілкуванню з медіа під критичним кутом зору, розумінню значимості медіа в житті кожної людини [9]. Отже, медіаграмотність стає провідним компонентом для людини інформаційної цивілізації, а суспільствознавча освіта з комплексним медіаосвітнім супроводом робить людину готовою, а значить, захищеною перед загрозою інформаційної або медіанебезпеки: пропаганди, маніпулювання суспільною думкою, підміни цінностей, розмивання ідентичності як особистості, так і культурних, етнічних, конфесіональних спільнот. Основним об'єктом медійного дослідження є медіатекст, що в традиційному розумінні є наративом, тобто носієм інформації. Медіатексти за характером передачі та відтворення інформації поділяються на: - усні (промови, виступи, казки, перекази, міфи); - графічні (хроніки, літописи, статті, епістолярна та мемуарна спадщини, архіви); - аудіальні (голосові, радіоповідомлення, пісні); - візуальні (картини, плакати, скульптури); - динамічні (вистави, фільми, спогади); - археологічні. Розуміння відмінностей засобу передачі інформації надає можливість точно і ефективно використовувати різні за призначенням і формою методи медіаосвіти. Як приклад, набирає популярності у педагогів і учнів метод критичного осмислення та медіааналізу нетрадиційних медіатекстів, наприклад, документального і художнього кіно на уроці [6]. Це є позитивним зрушенням у відході від схоластичного і догматичного вивчення історії. На уроках історії вчитель є завжди ініціатором і консультантом медіаосвіти, постаючи експертом, радником, провідником, опорою для учнів у їх пошуку і саморозвитку. Роль вчителя на уроці залежить від форми і місця уроку в навчальній темі. Якщо на вступних уроках вчитель завжди є першовідкривачем і провідником, то на етапах осмислення нового матеріалу він виступає консультантом і куратором навчального пошуку учнів. Цікавим є місце уроків рефлексії і корекції навчальних досягнень учнів. Місце вчителя на означених уроках з використанням медіаосвітніх технологій полягає в позиції порадника та експерта. Так само як змінюється місце вчителя, так і еволюціонує у своїй ідентифікації і ученя. Виконуючи вправи з

медіаграмотності, учень поетапно змінює свою роль — від споживача, свідка, спостерігача до активного учасника і автора медіапроцесу. Якщо учень проходить цей шлях комплексно і стає в подальшому ініціатором пошуку об'єктивної інформації, то саме тоді вчитель може вважати цілком виконаним завдання розвитку медіакомпетенції учня. Урок історії складний за структурою і відмінний від предметів природничого і математичного напрямку. Під час підготовки та проведення він вимагає від нас постійного відпрацювання набутих навиків і знань в умовах інформаційного перенасичення. Тому для учителя буде цікавим і корисним використання елементів медіаграмотності. Треба зазначити той факт, що медіаосвіта передбачає не тільки класну, але й позакласну роботу вчителя і учня. Отже, на уроці історії засобами медіаграмотності учень здобуває комунікативну і медійну компетенцію у процесі сприймання, обумовленого минулим досвідом, надбаними знаннями, вміннями людини, її психічним розвитком. Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, медіаосвіта на уроках історії є важливою складовою формування життєвих компетентностей учнів, а саме орієнтування їх в інформаційному просторі, його усвідомлене сприйняття, переробка медійних даних, формування власної критично виваженої аргументованої думки. Аналіз сучасного стану медіаосвіти засвідчує відсутність комплексної реалізації Концепції, що створює передумови укладання більш практичної і всеосяжної програми медіаосвіти української загальноосвітньої школи у найближчі роки. Цей факт вимагає від науковців, освітян звернути більшу увагу на медіаосвіту як реальний засіб покращення якості навчально-виховного і пізнавального процесу і захисту від медійної небезпеки.

2.2. Шляхи підвищення ефективності формування медіакомпетентності учня на уроках історії

Сучасні здобувачі освіти досить вільно орієнтуються в насиченому інформаційному просторі. Тому завдання учителя суспільно-гуманітарних

дисциплін наступне: розвивати критичне мислення дитини, навчити учня аналізувати й відбирати важливу інформацію, структурувати, узагальнювати, використовувати й осмислено створювати для інформаційного середовища власні медіа-тексти, формувати медіакультуру учнів. Діяльність сучасного педагога, повинна бути спрямована на формування медіа-культури сучасного учня, повинна починатися з формування його власної медіакомпетентності.

Медіакомпетентність дає педагогам розуміння того, як медіа-тексти, що є частиною сучасного життя, допомагають пізнати навколишній світ й інформаційно насичене середовище, вплинути на рівень медіа-культури учня. Окрім того, заклад освіти має випереджати розвиток суспільства та давати здобувачам освіти знання про найсучасніші наукові досягнення, інноваційні структури, готувати їх до практичної діяльності. На сучасному етапі розвитку суспільства володіння інформаційними технологіями стає неодмінною вимогою для випускника школи.

У сучасному світі наукам гуманітарного циклу належить особлива роль, оскільки в процесі їх вивчення відбувається формування основ світогляду здобувача освіти. Саме гуманітарна освіта формує особистість учня, готує його до життя у світі, навчає формам спілкування, розвиває здатність до сприйняття інформації та прийняття зважених рішень.

Зазначимо, що сьогодні соціалізація особистості відбувається переважно через медіа, тому використання практикуму з медіаграмотності, методів та прийомів критичного мислення допоможуть учителеві озброїтися інструментарієм медіаосвіти для формування в учнів медіаосвітніх компетентностей, необхідних для життя в сучасному демократичному суспільстві.

Рекомендуємо на уроках історії використовувати такі вправи та завдання, що мають на меті навчити учнів аналізувати медіатексти, критично мислити та декодувати їх, які допоможуть у майбутньому житті не загубитися в сучасному демократичному суспільстві. Пропонуємо декілька варіантів роботи по медіаграмотності.

Вправа 1. Використання кьюар кодів

Предмет: Історія України. Всесвітня історія (інтегрований курс)

Клас: 6

Тип квесту: довготривалий

Тема: Стародавня Греція

Мета: охарактеризувати особливості географічного положення Давньої Греції, основні заняття давніх греків; розвивати увагу, пам'ять, вміння аналізувати та робити висновки, визначити основні причини Великої грецької колонізації, охарактеризувати основні міста-поліси, що виникали на Північному Причорномор'ї, характеризувати життя Афін і Спарти, визначити особливості розвитку культури Стародавньої Греції.

Компетентності: особистісна, комунікативна, пізнавальна, медіакомпетентність, історична, хронологічна.

Завдання для груп:

Група «Демос»

1. Визначити основні природо-географічні умови Стародавньої Греції;
2. Охарактеризувати Мінойську та Ахейську цивілізації;

Група «Аристократи»

- 1.Визначити причини Великої грецької колонізації;
- 2.Назвати основні напрямки колонізації;
- 3.Охарактеризувати спосіб і заняття мешканців полісів Північного Причорномор'я.

Критерії оцінювання за кожне завдання: робота без ілюстрацій – 6-7 балів. Робота з ілюстраціями – 7-8 балів. Проект з ілюстраціями і власними узагальненнями та висновками – 9-10 балів. Проект з ілюстраціями, власними узагальненнями, висновками, без граматичних та стилістичних помилок, індивідуально та творчо оформлений 11-12 балів.

Виконані роботи учні: надсилають електронною поштою

Вправа 2. «Сторінка у соціальній мережі»

Мета заняття: навчити здобувачів освіти добирати актуальну інформацію, коректно постити в соціальних мережах та коментувати; формувати інформаційну та медіа-грамотність на уроках історії; розвивати інтерес до вивчення історії, вміння критично мислити та аналізувати інформацію; виховувати соціально зрілого, творчого громадянина України.

Короткий опис вправи, анотація: створення сторінок в Facebook та Instagram видатних історичних постатей, героїв української історії з подальшим груповим аналізом.

Застосування вправи: на уроках історії України під час вивчення будь-якої історичної постаті.

Необхідне обладнання/матеріали: смартфон чи комп'ютер / ноутбук із виходом до Інтернету.

Форма/метод роботи: самостійна робота

Детальний опис вправи: За бажанням обрати будь-якого історичного діяча(особистість), скласти його історичний портрет та створити для нього сторінку у соціальній мережі

Виконавши завдання – учні надсилають запрошення у «додавання до друзів» учителю

Вправа 3.Мозковий штурм «Чому в медіа більше негативних новин?»

Певно, Ви помічали, що медіа «полюбляють» негативні новини. У порівнянні з «гарними новинами», вони збирають дуже багато лайків, репостів і коментарів. Учням на уроці можна запропонувати подумати, чому так відбувається? Об'єднати учнів у групи по 2-3 осіб та дати їм 5-7 хвилин на обговорення. Вони мають спробувати визначити причини, через які зовсім різні медіа так охоче публікують негативні (а інколи і відверто страшні) новини, а потім презентувати свої відповіді перед класом.

Можливі відповіді:

- люди взагалі звертають увагу переважно на негатив, а не на позитив;
- такі новини тиснуть на бажання людей захистити себе, врахувавши гіркий досвід інших;
- заляканою людиною простіше маніпулювати;
- негативні новини викликають більший резонанс та інтерес;
- такі новини неабияк піднімають рейтинги медіа;
- завдяки таким новинам можна підняти хайп, активні перепости дозволяють підвищити рівень показів новин іншим користувачам.

Ця вправа допоможе розповісти учням, чому деякі медіа концентруються виключно на негативі, показати, що в нашому світі може бути не так погано, як це іноді показують медіа, а також пояснити, що наляканою та психологічно розбалансованою людиною простіше маніпулювати.

4. Вправи на виявлення медіаманіпуляцій

1. Перегляньте стрічку Google-новин у своєму смартфоні. За заголовками виберіть контент, який Вас зацікавив. Поясніть, чим він Вас зацікавив. Укажіть на контент, із яким Ви ознайомитеся, який поширите, а який прокоментуєте.

До якого матеріалу Ви залишили б позитивний/негативний коментар? Поясніть свої дії. Розмежуйте якісний і маніпулятивний контент.

Заголовки до якого матеріалу не виправдали Ваших сподівань?

2. Ознайомтеся із медіазаголовками в інтернет-виданнях. Спробуйте передбачити інформаційне наповнення матеріалу, давши відповідь на питання:

- Чи зацікавили Вас запропоновані заголовки?
- Чи достатньо інформативні запропоновані заголовки?
- Що нового Ви хотіли би дізнатися з матеріалу, який має відповідні назви?

Сформулюйте питання, відповіді на які Ви би хотіли отримати після ознайомлення із матеріалом.

Ознайомтеся із текстом публікацій, заголовки яких опрацювали, за відповідними посиланнями.

Дайте відповіді на питання:

- Чи відповідає заголовок тексту публікації?
- Чи виправдали заголовки Ваші інформаційні запити?
- Чи отримали Ви відповіді на питання, що виникли після прочитання заголовка? Виявіть маніпулятивні заголовки. Визначте маніпулятивні

технології, застосовані до них. Запропонуйте свої варіанти заголовків до відповідного матеріалу.

5.Онлайн-сервіси для створення медіапродуктів

Найпопулярніші онлайн-сервіси, за допомогою яких можна створювати візуальні та аудіовізуальні продукти:

- інтерактивні зображення — thinglink.com
- онлайн-пазли — jigsawplanet.com
- мотиватори і демотиватори — imgonline.com.ua
- інтернет-меми — memok.net
- QR-коди — generator-online.com
- ментальні карти — mindmeister.com
- інтерактивне відео — vizia.co
- анімація — powtoon.com
- віртуальна дошка для спільної роботи — padlet.com

ВИСНОВКИ

Багатьом відомі слова «залізного» канцлера Німецької імперії Отто фон Бісмарка: «Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та

парафіяльні священники». В умовах сучасної ситуації в Україні цей вислів підкреслює важливість інтеграції медіаосвіти у шкільні навчальні програми, адже саме предмети суспільствознавчого циклу дають унікальну можливість формувати інформаційні і цифрові компетентності, мотивуючи учнів до вивчення складного і багатогранного історичного процесу.

Найбільшу зацікавленість учні проявляють працюючи з візуальними і аудіовізуальними медіатекстами. До них належать: ілюстрації в ЗМІ, плакати, карикатури, рекламна продукція, фотографії, голосові, музичні повідомлення, відео, репортажі, новинні сюжети, телепередачі і інше. Вчитель має спонукати учнів до роботи з цими джерелами інформації. Вивчення шкільного предмету в такий спосіб дозволяє учням сприймати історичні події не як однозначний процес, який зафіксовано у шкільному підручнику, не як набір сухих фактів і дат, а як живий персоніфікований процес. Діти розуміють, що події та історичні факти можна по різному трактувати та осмислювати. Учні вчаться відрізняти факти від думок. Сприймаючи інформацію, вони розуміють, що вона транслюється завжди в чийхось інтересах, і це, на наш погляд, не дозволить просто переписати історію, як це часто відбувалося в минулому. Таким чином формуються вміння цілеспрямованого пошуку, засвоєння, переробки й практичного застосування медіаінформації.

Медіаосвіта посилює мотивацію учнів до навчання. Як результат учні мають кращі знання. Робота з аналізу візуальних медіапродуктів дозволяє випускникам краще скласти ЗНО (НМПТ) і ДПА, бо карикатури, плакати та інші зображення є складовою частиною завдань з історії на зовнішньому незалежному оцінюванні, і кількість таких завдань зростає з року в рік.

У методичних рекомендаціях здійснено науково-теоретичне, прикладне й педагогічне вирішення актуальної проблеми визначення медіаграмотності вчителя як чинника формування медіакомпетентності учня на уроках історії. Результати проведеного дослідження засвідчили успішність розв'язання поставлених завдань та дали підстави формувати наступні висновки:

1. На основі дослідження стану проблеми визначення медіаграмотності в сучасній педагогічній парадигмі охарактеризовано її теоретичні засади. Виокремлено провідні концепції медіаосвіти.

Розглянуто основні поняття, до яких віднесено: «комп'ютерні технології навчання», «критичне мислення», «критична медіаграмотність», «медіавплив», «медіаграмотність» тощо.

Визначено зміст поняття «медіаграмотність» як здатність експериментувати, інтерпретувати, впроваджувати, аналізувати та створювати медіатексти.

2. Проаналізовано ряд факторів, які гальмують процес упровадження медіаграмотності в закладах загальної середньої освіти.

Обгрунтовано та розроблено технологію формування медіакомпетентності учня на уроках історії, яка характеризується наявністю взаємопов'язаних елементів діяльності вчителя.

3. Окреслено шляхи підвищення ефективності формування медіакомпетентності учня на уроках історії.

Отже, тема медіаосвіти, зокрема організації практичної роботи учнів з медіатекстами на уроках, є актуальною для вчительської спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баришполець О. Т., Найдьонова Л. А., Мироненко Г. В., Голубева О. Є., Різун В. В. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід.

- Навчальний посібник. За ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. К.: Міленіум. 2009. 440 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 203.
 3. Дементієвська Н. Формування навичок критичного оцінювання ресурсів Інтернету у користувачів різного віку / Н. Дементієвська // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – Тернопіль, 2008. – № 7. – С. 103-107.
 4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini/
 5. Критичне мислення. URL: <http://vchytel.info/krytychne-myslennya>.
 6. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. К.: Вид-во «Плянди». 2006. 220 с.
 7. Медіаграмотність в Україні: розмиті вектори руху. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/mediagramotnist_v_ukraini_rozmiti_vektori_rukhu.
 8. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін. Посібник для вчителя. За ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. К.: Центр вільної преси, Академія української преси. 2016. 201 с.
 9. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: Навчально-методичний посібник / За ред. Л.А. Найдьонової, О.Т. Баришпольця. – К.: Міленіум, 2010. – 440 с.
 10. Медіаосвіта в Швеції: початкова школа. URL: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/dlia-vchytelia/molodshykh-klasiv/publikatsii/419-mediaosvita-v-shvetsii-rochatkova-shkola.html>.
 11. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк. — Київ : Центр вільної преси, 2012. — 352 с.
 12. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. та ін. – [2-ге вид., стер.]. – К.: АУП, ЦВП, 2012. – 58 с.
 13. Онкович Г. В. Теорії медіа-освіти. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/8593/1/Onkovich>
 14. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/show/344/2013>.
 15. Фёдоров А. В. Медиаобразование и медиаграмотность. Учебное пособие для вузов. Таганрог: Изд-во Кучма, 2004. 340 с.

16. Формалізовані методи вивчення мас-медіа. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1283>.
17. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020): Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року: Проект. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
18. Цифровізація освіти в дії. URL: <http://imzo.gov.ua/2017/11/01/tsyfrovizatsiya-osvity-ukrajiny- v-diji/>.
19. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: Підручник для вчителя / С. Шейбе, Ф. Рогоу. / за загал. ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк. – К. : Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. – 319 с.
20. Шкільна медіаосвіта: про «Гаррі Поттера» і свободу слова. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/22918>.